

การศึกษาความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
บริเวณที่ราบตอนกลางจังหวัดเชียงใหม่

นายปานะนกชัย สุกใส

วิทยานิพนธ์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาความหลักสูตรปรัชญาการวางแผนภาคและเนื่องมหาบัณฑิต
ภาควิชาการวางแผนภาคและเนื่อง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2538

ISBN 974-583-871-3

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

工16418550

A study of Economic Linkages in the Tourism Industry
Central Area of Chiang Mai Province

Mr. Pramote Suksai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Urban and Regional Planning

Department of Urban and Regional Planning

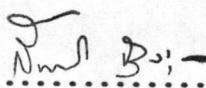
Chulalongkorn University

1995

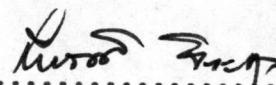
ISBN 974 - 583 - 871 - 3

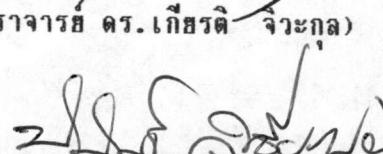
หัวข้อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
บริเวณที่ราบตอนกลางจังหวัดเชียงใหม่
โดย : นายปราโมกษ์ สุกใส
ภาควิชา : การวางแผนภาคและเมือง
อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ วิเชียรน้อย

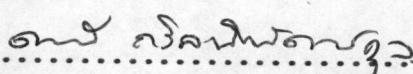
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

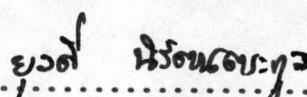

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ถุงสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติ จิวงศ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ วิเชียรน้อย)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ดาวดี ภิวัฒน์กุล)

..... กรรมการ
(นางสาวอุษา นิรัตน์ธรรมกุล)

C335436 MAJOR REGIONAL PLANNING

KEY WORD: ECONOMIC LINKAGES / TOURISM INDUSTRY / CHIANG MAI PROVINCE
PRAMOTE SUKSAI : A STUDY OF ECONOMIC LINKAGES IN THE TOURISM
INDUSTRY CENTRAL AREA OF CHIANG MAI PROVINCE. THESIS ADVISOR:
ASST.PROF.NIPAN VICHENNOI, PH.D. 269 pp. ISBN 974-583-871-3

The objective of this research is that the study of economic activities of tourism industry and linkage tourism industry in Chiang mai province which includes of Muang district, Sun Kumpang district, Sunsai district, Maerim district, Hangdong district, Sarapi district, Doisaket district, and Sunpatong district. The types of activities, the process of activities and backward and forward linkage of each activity are being sought. Besides, the study presents the method of the development in tourism industry and linkage industry for having roles in the development area.

The result is that the activities in tourism industry and linkage tourism industry have two types. The tourism industries are complementary linkage but the linkage tourism industries are ancillary linkage which each activity has the different process. Moreover, material, product and labour are different in productive skill.

The backward and forward linkages of the economic activities are found that each activity has the high backward linkages but the low forward linkages since the products are final products. Besides, the study of the product distribution is found that the product will be sold in the country and export to the other countries. The product distribution in the country are more in the central of tourism region such as Bangkok, Chon-buri, Nakhonratchasima and Phuket province.

The study of forward and backward linkage and the style and activity process, the areas which have potential in developing tourism industry and linkage tourism industry can be devided in two types for the potential areas for product distribution and the potential areas for production. This research suggests two respects in which the potential of development in production and product distribution. First, Muang district and Sunkumpang district are the central of product distribution and surrounding areas are the central of production. Second, the government rules and processes should be revised and also the infrastructure should support the expansion of the industries.

ภาควิชา.....การวางแผนภาคและเมือง.....
สาขาวิชา.....การวางแผนภาค.....
ปีการศึกษา.....2537.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดีจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพันธ์ วิเชียรน้อย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำและชักคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดจนตรวจแก้ไขจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีมาโดยตลอด และเนื่องจากการทำวิจัยครั้งนี้ ต้องใช้ทุนค่อนข้างสูง ซึ่งทุนบางส่วนได้มาจากการอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสสืบ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ตรารณี ภิวัฒน์กุล อาจารย์ ผู้ปั้นแนวทางการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คุณบุญชู ประดิษฐ์รุ่มไชย เพื่อนรักของผู้วิจัยที่ได้อีกเพื่อที่พัก และอ่านนายความสะគกต่าง ๆ ตลอดเวลาที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำวิทยานิพนธ์ เช่น บริษัทท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐบาลที่กรุณาช่วยเหลือเอื้อเฟื้อข้อมูล แผนที่ และคำแนะนำต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณเบญจมาศ ภาคพิจารณ์ รุ่นพี่จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ คุณจรินดา จินธนาวัน รุ่นพี่ที่คำปรึกษาแนวทางการทำวิทยานิพนธ์ อาจารย์อัศฎางค์ บราวน์ อาจารย์ประจำภาควิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ น้อง ๆ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ช่วยในการเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อน ๆ พี่ ๆ และน้อง ๆ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง ตลอดจนผู้ที่ได้กล่าวนามมาไว้ ณ ที่นี้ด้วย

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา-มารดา ซึ่งสนับสนุนในด้านการเงินและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา.

ปราโมทย์ สุวิส

พฤษภาคม 2538

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๘
กิจกรรมประจำ.....	๙
สารบัญตาราง.....	๑๐
สารบัญแผนภูมิ.....	๑๑
สารบัญแผนที่.....	๑๒
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
1.1 ความสำคัญของการศึกษา.....	๑
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	๘
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๘
1.4 แหล่งที่มาของข้อมูล.....	๘
1.5 คำจำกัดความในการศึกษา.....	๙
บทที่ ๒ ทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๑๔
2.1 วิธีการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรม.....	๒๘
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรม.....	๒๙
2.3 การศึกษาโดยใช้วิธีการวิเคราะห์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง.....	๓๐
2.4 โครงร่างของการวิจัย.....	๓๒
2.4.1 แนวความคิดในการศึกษาวิจัย.....	๓๔
2.4.2 องค์ประกอบของวิทยานิพนธ์.....	๓๗
2.5 สมมุติฐานในการวิจัย.....	๓๗

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา.....	39
3.1 ขอบเขตของการศึกษา.....	39
3.2 กิจกรรม และการเลือกกิจกรรม.....	41
3.3 การเลือกพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม.....	43
3.4 การแบ่งขนาดการผลิต.....	44
3.5 ข้อมูลที่ใช้.....	46
3.6 ระบบการจัดเก็บข้อมูล.....	46
3.7 กลุ่มประชากรเป้าหมาย.....	47
3.8 แบบสอบถาม.....	48
3.9 อุปสรรคและปัญหาในการเก็บข้อมูล.....	49
3.10 วิธีการศึกษา.....	50
 บทที่ 4 สภาพทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่.....	 52
4.1 สภาพทางด้านกายภาพ.....	52
4.1.1 ที่ดินและอาณาเขต.....	52
4.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ.....	55
4.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ.....	55
4.1.4 แหล่งน้ำ.....	56
4.1.5 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว.....	61
4.1.5.1 อุปทานของการท่องเที่ยว.....	62
4.1.5.2 อุปสงค์ของการท่องเที่ยว.....	84
4.1.6 โครงสร้างพื้นฐาน.....	88
4.1.6.1 กรรมนาคม และการขนส่ง.....	90
4.1.6.2 โทรคมนาคม.....	93
4.1.6.3 ไฟฟ้า.....	95

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.1.6.4 การประปา.....	98
4.2 สภาพทางด้านเศรษฐกิจ.....	99
4.2.1 การเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวม.....	100
4.2.2 การวิเคราะห์ส่วนแบ่งส่วนโอน (Shift-Share Analysis)...	100
4.2.3 การวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่ตั้ง (LOCATION QUOTIENT).....	103
4.2.4 โครงสร้างการผลิตรายสาขา.....	107
4.2.4.1 สาขาเกษตรกรรม.....	107
4.2.4.2 สาขาอุตสาหกรรม.....	109
4.2.4.3 สาขาพาณิชยกรรม.....	112
4.2.4.4 สาขาบริการ.....	113
4.3 สภาพทางด้านสังคม.....	114
4.3.1 การปักครอง.....	114
4.3.2 การศึกษา.....	115
4.3.3 การสาธารณสุข.....	117
4.4 สภาพทางด้านประชากร.....	121
4.4.1 การกระจายตัวของประชากร.....	122
4.4.2 โครงสร้างทางอายุและเพศของประชากร.....	124
4.4.3 โครงสร้างประชากรด้านแรงงาน.....	125
4.5 สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษาโดยสังเขป.....	126
 บทที่ 5 ความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว.....	132
5.1 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว.....	132
5.1.1 วิถีการดำเนินของกิจกรรมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว.....	132
5.1.1.1 ธุรกิจที่พัฒนาศักยภาพรับนักท่องเที่ยว.....	132

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.1.1.2 ธุรกิจนำเที่ยว.....	156
5.1.1.3 ธุรกิจรถเช่า.....	161
5.1.2 ความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว.....	166
5.2 อุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว.....	166
5.2.1 วิถีการดำเนินของกิจกรรมในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับ การท่องเที่ยว.....	167
5.2.1.1 อุตสาหกรรมไม้แกะสลัก.....	167
5.2.1.2 อุตสาหกรรมเครื่องเงินและอัญมณี.....	173
5.2.1.3 อุตสาหกรรมเครื่องจักรسانจากไม้ไผ่และหวาย.....	176
5.2.1.4 อุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา.....	179
5.2.1.5 อุตสาหกรรมลังทอ.....	187
5.2.1.6 อุตสาหกรรมผลิตอาหารและผลไมัดอง.....	191
5.2.1.7 ธุรกิจร้านค้าที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว.....	195
5.2.2 ความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับ การท่องเที่ยว.....	199
5.3 สรุปผลความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ.....	199
 บทที่ 6 สรุปผล และเสนอแนะเพื่อการวางแผน.....	204
6.1 สรุปสภาพการของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่อง กับการท่องเที่ยว.....	204
6.1.1 สภาพการของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว.....	204
6.1.2 สภาพการของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว.....	205
6.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและ อุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว.....	204

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

6.2 ศักยภาพในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว จากผลความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมและพื้นที่.....	206
6.3 เสนอแนะเพื่อการวางแผน.....	210
6.4 ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐบาล.....	216
บรรณานุกรม.....	220
ภาคผนวก.....	225
ประวัติผู้เขียน.....	269

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1.1 แสดงเป้าหมายจำนวนนักท่องเที่ยว วันพักเฉลี่ย ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย และรายได้จากการท่องเที่ยว ในระยะแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ฉบับที่ 5.....	2
ตารางที่ 3.1 แสดงกิจกรรมที่เลือกเป็นตัวแทนในการศึกษา และหลักเกณฑ์.....	42
ตารางที่ 3.2 แสดงที่มาของการประเมินขนาดการผลิตในระดับอำเภอ.....	45
ตารางที่ 4.1 แสดงแหล่งที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่.....	56
ตารางที่ 4.2 ลักษณะยอดขายของโรงแรมที่น้ำในจังหวัดเชียงใหม่ ประจำเดือนมิถุนายน 2536.....	82
ตารางที่ 4.3 แสดงที่พักแรมสำหรับนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่.....	83
ตารางที่ 4.4 จำนวนผู้มาเยือนเมืองจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนบน ปี 2534.....	86
ตารางที่ 4.5 ข้อมูลผู้มาเยือนเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2534.....	86
ตารางที่ 4.6 ร้อยละของนักท่องเที่ยวตามระยะเวลาพำนัก และวัตถุประสงค์ของการเดินทาง (จังหวัดเชียงใหม่).....	87
ตารางที่ 4.7 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวัน (จังหวัดเชียงใหม่).....	89
ตารางที่ 4.8 สถิติการให้บริการโทรศัพท์ในจังหวัดเชียงใหม่ (ข้อมูล ณ เดือนกุมภาพันธ์ 2534).....	94
ตารางที่ 4.9 แสดงหน่วยบริการ และจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2534...	96
ตารางที่ 4.10 สถิติจำนวนตำบล และหมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้ จังหวัดเชียงใหม่.....	97
ตารางที่ 4.11 แสดงจำนวนผู้ใช้น้ำ ปริมาณการใช้น้ำ และรายได้จากการประปา จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2534.....	99
ตารางที่ 4.12 แสดงนวัตกรรมที่มีความช่วยเหลือของจังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2526-2530 และพ.ศ. 2530-2534.....	104
ตารางที่ 4.13 แสดงค่าส่วนแบ่งส่วนร้อนของจังหวัดเชียงใหม่ เทียบกับภาคเหนือตอนบน พ.ศ. 2526-2530.....	105

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.14 แสดงค่าส่วนแบ่งส่วนร้อนของจังหวัดเชียงใหม่ เทียบกับภาคเหนือตอนบน พ.ศ.2530-2534.....	106
ตารางที่ 4.15 สถานประกอบการค้าของจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามประเภท การจดทะเบียน.....	112
ตารางที่ 4.16 แสดงเขตการปกครอง จำแนกตามรายอำเภอ ปี 2534.....	115
ตารางที่ 4.17 แสดงจำนวนสถานศึกษา ครุ-อาจารย์ และนักศึกษา ปี 2534.....	117
ตารางที่ 4.18 สถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำแนกรายอำเภอ ปีพ.ศ.2534.....	119
ตารางที่ 4.19 สถานบริการสาธารณสุขของเอกชน จำแนกรายอำเภอ ปีงบประมาณ 2534.....	120
ตารางที่ 4.20 แสดงบุคลากรทางการแพทย์ และสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่.....	120
ตารางที่ 4.21 จำนวนประชากร ชาย-หญิง รายอำเภอ (พ.ศ.2536).....	123
ตารางที่ 4.22 ประชากรแยกตามหมวดอายุ พ.ศ.2535 จังหวัดเชียงใหม่.....	124
ตารางที่ 4.23 สภาวะแรงงานจังหวัดเชียงใหม่ (ธันวาคม 2535).....	125
ตารางที่ 6.1 การแจกแจงกิจกรรมการลงทุนตามศักยภาพของพื้นที่.....	209

สารบัญแผนภูมิ

หน้า

แผนภูมิที่ 1.1	แสดงกรอบแนวความคิดในการศึกษา.....	7
แผนภูมิที่ 2.1	ความเชื่อมโยงของโรงงานอุตสาหกรรม.....	25
แผนภูมิที่ 2.2	ความเชื่อมโยงของอุตสาหกรรมตามแนวคิดของ Sit (1984).....	27
แผนภูมิที่ 2.3	แนวความคิดในการศึกษาวิจัย.....	33
แผนภูมิที่ 5.1	แผนผังการจัดองค์กรของโรงงาน.....	134
แผนภูมิที่ 5.2	วิถีการดำเนินของกิจกรรมธุรกิจโรงแรมกลุ่มที่ 1.....	138
แผนภูมิที่ 5.3	วิถีการดำเนินของกิจกรรมธุรกิจโรงแรมกลุ่มที่ 2.....	142
แผนภูมิที่ 5.4	วิถีการดำเนินของกิจกรรมธุรกิจโรงแรมกลุ่มที่ 3.....	145
แผนภูมิที่ 5.5	วิถีการดำเนินของกิจกรรมธุรกิจโรงแรมกลุ่มที่ 4.....	148
แผนภูมิที่ 5.6	วิถีการดำเนินของกิจกรรมธุรกิจโรงแรมกลุ่มที่ 5.....	151
แผนภูมิที่ 5.7	วิถีการดำเนินกิจกรรมของธุรกิจเกษตรที่เข้าส์.....	156
แผนภูมิที่ 5.8	วิถีการดำเนินกิจกรรมของธุรกิจนำเที่ยว.....	161
แผนภูมิที่ 5.9	วิถีการดำเนินกิจกรรมของธุรกิจรถเข้า.....	165
แผนภูมิที่ 5.10	วิถีการดำเนินการผลิตไม้แกะสลักเลียนแบบของเก่า.....	170
แผนภูมิที่ 5.11	วิถีการดำเนินการผลิตเครื่องเงิน.....	175
แผนภูมิที่ 5.12	วิถีการดำเนินการผลิตเครื่องจักรงานจากไม้ไฟและห่วย.....	179
แผนภูมิที่ 5.13	วิถีการดำเนินการผลิตเครื่องปืนดินเพา.....	182
แผนภูมิที่ 5.14	วิถีการดำเนินกิจกรรมของอุตสาหกรรมลึงทอง.....	190
แผนภูมิที่ 5.15	วิถีการดำเนินกิจกรรมของอุตสาหกรรมผลิตอาหารและผลไม้ดอง.....	194
แผนภูมิที่ 5.16	วิถีการดำเนินกิจกรรมของร้านค้าที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว.....	198

สารบัญแผนที่

	หน้า
แผนที่ 3.1 แสดงพื้นที่ศึกษา.....	40
แผนที่ 4.1 แสดงพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และพื้นที่ศึกษา.....	54
แผนที่ 4.2 แสดงกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่.....	78
แผนที่ 4.3 แสดงเส้นทางคมนาคมในจังหวัดเชียงใหม่.....	81
แผนที่ 4.4 แสดงพื้นที่ศึกษา.....	127
แผนที่ 4.5 แสดงเขตการปกครอง.....	128
แผนที่ 4.6 แสดงโครงข่ายการคมนาคม.....	129
แผนที่ 4.7 แสดงแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ศึกษา.....	131
แผนที่ 5.1 แสดงการกระจายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว.....	203
แผนที่ 6.1 แสดงแนวความคิดในการพัฒนาพื้นที่ศึกษา.....	211
แผนที่ 6.2 แสดงรูปแบบการพัฒนาของพื้นที่ศึกษา.....	215
แผนที่ 6.3 แสดงพื้นที่ที่เป็นแหล่งกระจายสินค้าและแหล่งผลิตสินค้า.....	217